

**DASTGOHLI RANGTASVIRDA MILLIY AN'ANAVIY
OBRAZLARNING BADIY IFODASI**

Amrullayeva Oysha Azamat qizi – Buxoro davlat universiteti

*san'atshunoslik fakulteti Dastgohli rangtasvir yo'nalishi 12-1 rt-21 guruhi talabasi
(Buxoro, O'zbekiston).*

Anotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonning rang-barang madaniy merosi va milliy an'analarining dastgohli rangtasvirdagi badiiy talqini tahlil etiladi. Milliy obraz tushunchasi, an'anaviy kiyim-kechaklar, urf-odatlar, xalq og'zaki ijodining san'at asarlarida aks etish tamoyillari o'rganiladi. Rassomlar ijodidagi milliy ruh, estetik qadriyatlar, tarixiy va etnografik motivlar orqali tasvirlangan badiiy timsollar namunalari asosida fikr yuritiladi. Maqolada milliy identitetni saqlash va tasviriy san'at orqali uni asrlar osha davom ettirish imkoniyatlari ochib beriladi.

Kalit so'zlar: dastgohli rangtasvir, milliy obraz, an'ana, urf-odat, timsollar, estetik ifoda, badiiy tafakkur, milliy identitet.

Kirish. Har bir xalqning tarixiy xotirasi va ma'naviy olami uning badiiy merosi orqali namoyon bo'ladi. O'zbek xalqining boy milliy madaniyati, urf-odatlari, kiyim-kechaklari, me'moriy yodgorliklari, oila va jamiyatdagi qadriyatlari – bularning barchasi san'atning muhim ilhom manbaiga aylangan. Ayniqsa, dastgohli rangtasvir san'atida bu obrazlarning aks etishi milliy o'zlikni saqlash va estetik qadriyatlarni rivojlantirishda beqiyos ahamiyatga ega.

Dastgohli rangtasvirda rassomlar milliy obrazlar orqali nafaqat tashqi go'zallikni, balki xalqning ichki ruhiy holati, tarixiy xotirasi va estetik qarashlarini ham aks ettiradilar. Milliylik va badiiylik uyg'unlashgan asarlar bugungi avlodga nafaqat san'at namunasi sifatida, balki ma'naviy meros sifatida ham xizmat qiladi.

Milliy obraz tushunchasi va uning san'atdagi aks ettirilishi

Milliy obraz – bu ma'lum bir xalqning tarixiy, madaniy, diniy va urf-odatlariga asoslangan badiiy timsollar yig'indisidir. U inson hayot tarzini, fikrlash

dunyasini, estetik qarashlarini umumlashtirilgan holda tasvirlaydi. Bunday obrazlar ko‘pincha:

- An‘anaviy kiyimlar;
- Xalq udumlari (to‘y marosimlari, mehnat bayramlari);
- Mahalliy me‘morchilik detallarida;
- Ayollar va erkaklarning roli;
- Afsonaviy va tarixiy shaxslar misolida namoyon bo‘ladi.

Dastgohli rangtasvirda bu obrazlar orqali rassom xalqning estetik mezonlarini va tarixiy-madaniy manzarasini ochib beradi.

Milliy an‘analari va ularning obraz sifatidagi talqini

O‘zbek san‘atida milliy obrazlar ko‘pincha an‘anaviy to‘y marosimlari, xalq bayramlari, qadimiy hunarmandchilik an‘analari bilan bog‘liq holda ifodalanadi. Masalan, ayol obrazida doimiy elementlar sifatida do‘ppi, atlas ko‘ylak, zardo‘zlik elementlari tasvirlanadi. Bunday obrazlar go‘zallik, or-nomus, matonat, fidoyilik timsoliga aylanadi.

Erkak obrazlarida esa ko‘pincha do‘ppi, belbog‘, salla, chopon kabi milliy kiyimlar bilan birga, hunar egalari – kulol, zargarlik, dehqonlik kabi mehnat kishilari timsollari ustuvorlik qiladi.

Shuningdek, “Navro‘z”, “Chillaxonadan chiqish”, “Ko‘pkari”, “Guli aytish”, “To‘y tantanasi” kabi marosimlar sahnalari ko‘plab rassomlarning ilhom manbaiga aylangan.

Milliy obrazlarning rang va forma orqali badiiy talqini

Milliy obrazlarni yaratishda rassomlar rang va forma vositalaridan badiiy maqsadda keng foydalanadilar. O‘zbek rangtasvirida iliq ranglar – qizil, sariq, to‘q sariq, jigarrang kabi ohanglar milliylikni kuchaytiruvchi vosita sifatida qo‘llaniladi. Ayniqsa, ayol obrazlarida atlas, adras, karmon, zardo‘zi kabi milliy matolarni tasvirlashda rangning hissiy kuchi alohida ahamiyatga ega.

Formaning soddaligi, joylashtirishdagi statik muvozanat, markaziy obraz atrofida kompozitsion tuzilma yaratilishi rassomga milliylikni aniq va ravshan

ifodalash imkonini beradi. Rangtasvirda fon elementlarida ko‘pincha an’anaviy naqshlar, me’moriy elementlar (mehtar ayvonlari, gumbazlar) aks ettiriladi.

Tarixiy va zamonaviy rassomlar ijodida milliy obrazlar

O‘zbekiston san’atida bir qator rassomlar milliy obrazlar mavzusiga chuqur yondashgan. Jumladan:

- **Ural Tansiqboyev** – o‘zbek dehqonlari, to‘y sahnalari, tabiat manzaralari orqali xalq hayotini tasvirlagan.
- **Chingiz Ahmarov** – milliy madaniyat, adabiyot va teatr obrazlarini rangtasvirga tadbiq qilgan.
- **Raxim Ahmedov** – xalq hunarmandchiligi va ayollar obrazlarini o‘ziga xos badiiy uslubda ifodalagan.

Zamonaviy rassomlar orasida ham milliylikka tayanilgan obrazlar keng tarqalgan. Ularda an’anaviy timsollar postmodernist yondashuvlar bilan boyitilib, yangi talqinda aks ettirilmoqda.

Dastgohli rangtasvirda milliy obrazlar orqali estetik tarbiya

Bunday asarlarning ta’limiy va tarbiyaviy ahamiyati ham beqiyosdir. Ular orqali yosh avlod:

- o‘z xalqining tarixini va madaniyatini tanlaydi;
- milliy g‘urur va iftixor tuyg‘usini his qiladi;
- badiiy did va estetik qarashlarini shakllantiradi;
- tasviriy san’at orqali mustaqil fikrlashga o‘rganadi.

Milliy obrazlar bilan ishlash rassomlik ta’limining ajralmas qismidir. Bu yo‘nalishda amaliy mashg‘ulotlar, etnografik kuzatuvlar, xalq ijodi namunalarini o‘rganish alohida ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Milliy an’anaviy obrazlar dastgohli rangtasvirda faqat bezakli yoki nostalgik element sifatida emas, balki ma’naviy-estetik, tarixiy-madaniy timsol sifatida alohida o‘rin egallaydi. Rassomlar ularni zamonaviy badiiy tafakkur vositalari bilan uyg‘unlashtirib, xalq ruhiyatining teran qatlamlarini ko‘rsatishga erishmoqdalar. Bunday obrazlar orqali nafaqat xalqning tarixiy qiyofasi, balki uning bugungi

davrdagi madaniy-milliy qadriyatlari ham aks ettiriladi. Demak, dastgohli rangtasvirda milliy obrazlar xalqning o'zligini saqlash va uni san'at orqali davom ettirishning kuchli vositasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ашрафханова Г. *Ранг тасвир назарияси ва методикаси*. – Т.: Akademnashr, 2020.
2. Эргашев Ш. *Тасвирий санъатда композиция ва бадий образ*. – Т.: San'at, 2019.
3. Саидов А. *Ўзбек халқ амалий санъати*. – Т.: Фан, 2015.
4. Камолова З. *Миллийлик ва замонавийлик тасвирий санъатда*. // "San'at" jurnali, 2022. №4.
5. Бенуа А.Н. *Основы живописи*. – М.: Искусство, 2003.
6. Назарова Г. *Badiiy obraz va estetik tafakkur*. – Т.: O'qituvchi, 2021.
7. Рустамова М. *O'zbekiston rassomlari ijodida milliy obrazlar talqini*. – Т.: Ilm, 2022.
8. UNESCO. *Visual Arts and Cultural Identity*. – Paris, 2018.